

Vore Arbejdere og deres Selvhjælpsbestræbelser.

Af Læge **Th. Sørensen.**

Det er nu noget over et Decennium siden, at vi her i Landet begyndte at samle Arbejderne om det Formaal: ved egen Hjælp at forbedre deres økonomiske Stilling. Skjønt der heraf er fremgaaet et ikke ringe Antal Selvhjælpsforeninger, især i den første Halvdel af Halvfjerdserne, kunne disse Bestræbelser dog ikke rose sig af at have fundet nogen almindelig Imødekommen. Navnlig forekommer det mig ikke, at der udenfor Arbejderklassen er blevet ydet Sagen saa megen Støtte, som dens Betydning kunde gjøre Krav paa, og som er nødvendig, hvis den skal vinde nogen betydelig Udbredelse hos Arbejderne. Pressen har saaledes for største Delen ignoreret den. Naar undtages Nationaløkonomisk Tidsskrift og det nu destoværre indgaaede Ugeblad «Arbejderen», der var stiftet for særligt at beskæftige sig med Selvhjælpen, skal man lede længe efter Tegn paa, at denne har været sat under Debat. I det sidste Aar eller to er der dog foregaaet en Forandring heri, idet en Del af Dagspressen endelig synes at have faaet Øje for, at Strejken ikke er den eneste nye Faktor, som det sidste Decennium har bragt ind i vore Arbejderforhold. I god Overensstemmelse med denne Tavshed staar den ringe Sympathi — for ikke at bruge en stærkere Betegnelse — som Mænd udenfor Arbejderklassen mange Steder fandt hos deres Ligestillede, naar de forsøgte at faa Selvhjælpsforeninger i Gang. Jeg kan i den Henseende tale lidt med af egen Erfaring. Motiverne til, at man saaledes

holdt sig tilbage, have naturligvis været meget forskellige. Hos Nogle Ligeegyldighed for Alt, hvad der laa udenfor deres Eget, hos Andre, at de ansaa Arbejderspørgsmaalet for uløseligt og derfor strax fra Begyndelsen af opgav Ævret, men for de Flestes Vedkommende har Grunden forhaabenlig været, at den storpolitiske Kamp kom til at staa saa stærkt i Forgrunden, at denne Sag, som saa mange andre, blev stillet helt i Skygge. Man vil maaske indvende, at de andre Klassers Tilbageholdenhed finder sin naturlige Forklaring i den Kulde, hvormed Arbejderklassen selv modtog Selvhjælpstanken, og vil maaske i saa Henseende henvise til vore Socialdemokraters Stilling. Ja, ganske vist var denne alt Andet end imødekommende, thi Partiet haanede næsten alle Selvhjælpsforeninger, og var nærmest tilbøjelig til i dem kun at se en Attrape, som ved sine fingerede Fordele skulde bringe Arbejderne til at glemme deres berettigede Krav. Men har da hint Parti nogensinde, selv i dets Blomstringsperiode, kunnet gjælde som Repræsentant for vore Arbejdere eller endog kun for en større Del af dem? Har ikke tvertimod det aldeles overvejende Antal staaet uden synderlig Berøring med de socialistiske Ideer, og har ikke denne Del vist Interesse for Selvhjælpsforeningerne næsten overalt, hvor de andre Samfundsklasser hjalp med til at bære dem frem? Paa det sidste Spørgsmaal giver «Arbejderen» et bejaende Svar, thi saalænge dette Fællesorgan for vore Selvhjælpsforeninger bestod, viste der sig Aar for Aar en stadig og betydelig Forøgelse af disses Antal og Medlemmer; det første Spørgsmaal skulle vi senere komme tilbage til.

Man tør vel altsaa sige, at det ikke er de heldigste Forhold, under hvilke Selvhjælpstanken her er traadt i Virksomhed eller for Øjeblikket befinder sig. Utilstrækkelig Sympathi udenfor Arbejderklassen; ingen anerkjendt Leder, der kan kontrollere Udviklingen og fra hvem nye Impulser kunne udgaa, og hertil kommer endelig, som det synes, en afgjort Mistillid til dens Fremtid hos flere af vore fremtrædende Socialpolitikere. Det er ingenlunde opmuntrende for Selvhjælpens Venner at se dens Horoskop stillet saaledes: «at Resultatet aldrig kan blive af nogensomhelst Betydning i Forhold til Maalet, der skulde naas»

— «at den langsomme økonomiske Fremgang snart vil gøre Arbejderne utaalmodige og berøve dem den Interesse, der muligt i Begyndelsen var tilstede» — «at Selvhjælpsforeningerne næppe kunne udvikle sig ad Frivillighedens Vej, og at de derfor delvis maa gjøres til en tvungen Sag, hvis der overhovedet skal komme noget Resultat tilveje.» Mon der imidlertid ikke ligger en vis Utaalmodighed til Grund for denne Pessimisme; afhænger den ikke væsentligt af, at man har villet fælde en Dom, længe før Tiden dertil var kommen?

De Fordele, som Selvhjælpens Venner vente af den, ere vel bekendte, ligesom ogsaa at Mange anse dem for «gjækende Luftspejlinger, der maaske nok for en Tid kunne holde Arbejdernes Mod oppe under deres Ørkenvandring, men iøvrigt intel Rodfæste have i Virkelighedens Rige.» Jeg skulde derfor ikke være kommen ind paa at omtale dem, hvis det ikke havde været for at anmode om Udsættelse af Sagens Paakjendelse, og for at minde om, at den Slægt, der har sat Selvhjælpen i Gang, aldrig vil være istand til at fælde nogen begrundet Dom hverken om dens indirekte eller dens direkte Fordele. At dette forholder sig saa, er klart nok, naar Talen er om den Ordenssans, Sparsommelighed, Hensynstagen til Fremtiden, kort sagt den Udvikling af Karakteren, som Foreningerne skulde fremkalde; saadanne Egenskaber kræve mere end én Menneskealder, for at slaa Rod hos et helt Folk eller en enkelt Klasse af det. Tvivlsommere kunde det synes at stille sig, naar Talen er om Forbedringen af de økonomiske Kaar, thi den maa dog vel allerede indtræde hos den første Slægt. Ja, ganske vist, men man er kun ikke berettiget til at vente, allerede her at se de mulige Resultater fuldt opnaaede. Hvis de Arbejdere, der sætte Foreningerne i Gang, naa saavidt, at de ved Hjælp af Sygekasser kunne sikre sig mod forbigaaende Arbejdsudygtighed, ved Hjælp af Spare- og Laanekasser kunne komme ud over arbejdsstrange Perioder, af ikke allfor lang en Varighed, og endelig ved Hjælp af Husholdningsforeninger, Byggeforeninger og Alderdomsforsørgelseskasser kunne blive istand til at bøde noget paa den med Aarene aftagende Arbejdsevne og dermed følgende formindskede Indtægt, da er der for denne Slægts

Vedkommende opnaaet betydeligt. Hvornaar skal der da komme en virkelig Forbedring af de økonomiske Kaar, som ikke viser sig alene paa den noget negative Maade, at de Paagjældende kunne undgaa strax at falde Fattigvæsenet eller Velgjørenheden til Byrde, saasnaar der indtræder en uheldig Omstændighed af den Art, som baade kan og maa forudses? Den vil først indtræde, naar de indirekte Fordele gennem Slægter have faaet Tid til ret at udvikle sig. Naar en større Del af Arbejderklassen har lært at tage saa meget Hensyn til Fremtiden, at den ikke længere i de unge Aar bruger hver en Øre af sin, i Forhold til de nødvendige Udgifter, mangen Gang rigelige Indtægt; naar den har indset det Utilladelige i at stifte Familie, før man har skaffet sig et Rygstød, end sige da med Gjæld; naar den har lært, at Orden og Sparsommelighed er nødvendig i de fleste Husholdninger; naar den er kommen saa vidt frem i Karakterudvikling og Intelligens, at den forstaar paa rette Maade at bruge «det tveæggede Sværd», som Fagforeningerne lægge Arbejderne i Haanden — da er Tidspunktet kommen, hvor man kan vente at se de økonomiske Resultater fuldt ud. Jeg skal vel vogte mig for at forsøge paa at ud-kaste et Fremtidsbillede af disse Resultater, og navnlig ikke komme ind paa at bestemme Produktionsforeningernes Plads i Billedet, især da disse næppe ville faa synderlig Betydning for et fortrinsvis agerdyrkende Land. Kan imidlertid «Konjunkturer-nes Prügelknabe» faa et saadant Hold paa sig selv; vil Arbejderen, der er saa tilbøjelig til at holde Konkurrencen paa en vis Højde gennem en Forøgelse af Befolkningen, vil han nogensinde kunne naa udover det Standpunkt: kun at have det Allernødvendigste til Familiens Ophold? Herom er det jo ørkesløst at disputere. Hvis man hører til den i en vis Forstand nihilistiske Skole, som gaar ud fra, at Prisen paa det grovere Arbejde altid som Helhed vil være en Nødpris, saa lader man selvfølgelig Selvhjælpen falde som noget Humbug, og lader den forbedrede Almueskole gaa samme Vej; thi da er ingen Hjælp mulig under de nuværende Samsundsformer. Hvis man derimod tror paa et Fremskridt ligesaa godt i social som i andre Henseender, hvis man gaar ud fra, at en stor Del af

Arbejderne maa kunne bringes op paa et saadant Standpunkt, hvor de ikke se deres Livsmaal realiseret i «Kartofler og Kaffe», saa haaber man selv under den givne Samfundsordning og handler da i dette Haab.

Ja, det er nu let nok at fastholde et saadant Haab — vil man maaske sige — naar Ens Forhold til Selvhjælpsforeningerne er af den Natur, at man ikke personligt er interesseret i, om de langsomt eller hurtigt forbedre deres Medlemmers Stilling. En anden Sag er det med Arbejderne; ere de istand til at bevare Interessen for Foreninger, hvis Betydning langt mere ligger i den opdragende Indflydelse, de udøve, end i deres økonomiske Resultater. Svaret herpaa vil vel komme til at stille sig forskjelligt i de forskjellige Lande, afhængigt af om Arbejdernes Flertal er mere eller mindre modtageligt for Socialdemokratiets Paavirkning, thi dette maa altid høre til Selvhjælpens værste Fjender. Ved at bringe Arbejderen til at tro, at han hører til en forurettet og foragtet Samfundsklasse, og dernæst indbilde ham, at han for Tid og Evighed kan komme paa den grønne Gren ved Statens Hjælp, gjør man ham just ikke skikket til at vandre ad Selvhjælpens langsomme og besværlige Vej.

Arbejdernes forskjellige Modtagelighed for de socialistiske Ideer synes, som bekjendt, ikke at afhænge saameget af deres forskjelligt gode økonomiske Stilling, som af deres større eller mindre Centralisation, idet denne medfører en større eller mindre Kløft mellem dem og Arbejdsgiverne. Hvor Arbejderbefolkningen for største Delen er samlet i store Byer eller staar i den store Industris Tjeneste, ville disse Ideer, saalænge de finde Talsmænd, ogsaa nok finde aabne Øren, og Selvhjælpsforeningerne derfor vanskeligere kunne fængsle og fastholde dens Interesse. Hvor den derimod væsenligt er spredt over Smaabyer og paa Landet, især naar den staar i det lille Agerbrugs Tjeneste, har man Grund til at vente, at Jordbunden vil være mindre modtagelig for den socialistiske Smitte — epidemisk kan den maaske nok optræde, men endemisk vil den vanskeligere blive — og Selvhjælpsforeningerne kunne saaledes udvikle sig mere i Ro. Gaar man ud herfra, skulde vort Land

altsaa høre til de heldigere stillede, og Resultatet af den socialdemokratiske Bevægelse, der begyndte her for endel Aar siden, synes ogsaa at bekræfte Forudsætningens Rigtighed. Den slog godt an i Kjøbenhavn ligesom ogsaa i enkelte af vore middelstore Byer, derimod i Smaabyerne og paa Landet næsten aldeles ikke. Arbejderne paa de to sidste Steder viste sig kun lidet tilbøjelige til at lave Utopier, og Selvhjælpsforeningerne fik derfor, forsaavidt de fandtes, Lov til at staa nogenlunde uantastede, ja de bidrog endog til at slaa Bom for Socialdemokratiet, idet man næsten overalt overholdt, at dette ligesaa lidt som noget andet politisk Parti maatte komme til Orde paa Foreningernes Møder. Man kunde maaske spørge, om ikke den slette Ledelse af vort socialdemokratiske Parti har haft sin Del heri, og om ikke Resultatet vilde være blevet et helt andet, hvis der havde staaet dygtige og uegennyttige Kræfter til Partiets Raadighed. Men selv under denne Forudsætning vilde det næppe haft mere Held med sig i Smaabyerne og paa Landet, thi der er her ikke engang en Antydning af nogen Kløft mellem Arbejder og Arbejdsgiver. Naar man kjender Maaden, hvorpaa Gaardmanden omgaas den Husmand eller Indsidder, som arbejder hos ham, eller hvorpaa Arbejdsgiveren i Smaabyerne som Regel behandler sine faste Daglønnere, saa vil man vistnok indrømme Rigtigheden heraf. Som Exempel paa, hvor lidt Forskjellen i social og økonomisk Henseende har fjernet Arbejdsgiveren fra Arbejderen, kan anføres, at det næsten betragtes som en Selvfølge, at hin ved dennes Sygdom yder materiel Støtte, men ofte viser desuden Arbejdsgiveren og hans Familie i saa Tilfælde Arbejderen personlig Deltagelse under de forskjellige Former, hvorpaa dette kan ske. Mellem Gaardmanden og hans Daglønner er der jo heller ingen virkelig Forskjel i social Henseende, idet de omtrent staa paa samme Kundskabsstrin, have fælles Indtryk fra Opdragelsen og til en vis Grad fælles Interesser; hvad Forskjellen i økonomisk Henseende angaar, da sørger Gaardmanden ganske vist for, at den ikke helt bliver glemt, men den accentueres dog hovedsageligt kun ved Giftermaalsprojekter. I Smaabyerne er der vel et noget større Spring tilstede, men her er det Arbejdsgiverens nøje

Kjendskab til Arbejderens Livsforhold, der hyppigt knytter dem sammen. At dette Baand mellem dem ikke er gunstig for Udbredelsen af de socialistiske Læresætninger, er klart nok, men uheldigvis medfører det ved Siden heraf store Ulemper for Selvhjælpen, idet det gør Arbejderen allfor sorgløs for sin Fremtid. Vi skulle senere komme nærmere ind herpaa.

Vor Almues sejge Udholdenhed synes ogsaa at varsle godt for, at de Arbejdere, der engang have sluttet sig til Selvhjælpsforeningerne, ikke saa let igjen ville slippe Interessen for dem. Det er bekjendt nok, hvor vanskeligt det er at sætte den i Bevægelse, men er det først lykkedes, kan den ogsaa udholdende forfølge et Maal, endog et forholdsvis tarveligt. Jeg véd vel, at den Slags aprioriske Ræsonnementer i vor Tid ikke staa i nogen høj Kurs, men det er jo umuligt at underkaste dem Statistikens Ildprøve, da vort Lands kooperative Bevægelse endnu er for ung til at give Oplysning i saa Henseende. Det er vel allerede tvivlsomt, om den er gammel nok til at besvare Spørgsmaalet om, hvorledes Arbejderne have grebet Selvhjælpstanken, end sige da at den skulde kunne afgjøre, hvorledes de have fastholdt den.

I det Foregaaende har jeg forsøgt at lægge et godt Ord ind for Selvhjælpsforeningerne, at ikke deres økonomiske Resultater skulle underkastes en forhastet Dom, ligesom ogsaa fremsat Forventningen om, at vore Arbejderes Interesse for dem, naar den først er vakt, ikke saa let igjen vil svækkes. Men det, hvorpaa jeg støttede denne Forventning, nemlig Nationalkarakteren og vore Arbejderes Decentralisation, medfører paa den anden Side større Vanskelighed ved at sætte Foreningerne i Gang. Naturligvis har man i en vis Forstand mindre let ved at samle en stærkt spredt Arbejderbefolkning om et bestemt Formaal end en, der væsenligt er knyttet til enkelte Centra, ligesom man ogsaa vanskeligere vil faa den langsomme og sejge Natur til at gaa ind paa noget Nyt end den livlige og urolige. Mon det derfor ikke var hensigtsmæssigere at rette Opmærksomheden paa, hvorledes Arbejderne kunne bringes til at gaa ind paa Selvhjælpsforeningerne, istedetfor at fortabe sig i Betragtninger over, om det vil være muligt at fastholde

deres Interesse for disse? Der er saameget mere Grund for os hertil, som den lette Adgang til privat og offentlig Fattighjælp høj Grad forøger de forud tilstedeværende Vanskeligheder. Her er Skyggesiden ved det ovenfor omtalte Baand mellem Arbejdsgiver og Arbejder, en Skyggeside, som Fysikus Krebs har Fortjenesten af gjentagne Gange skarpt at have fremhævet, og som han atter kommer tilbage til i sin Bog: «Det gamle og det nye Samfund». Hr. Krebs har Ret, naar han med stærke Farver maler den deraf følgende Uselvstændighed især hos Landarbejderne, thi det er unægteligt baade forbavsende og sørgeligt at høre, hvor ugenert denne kan afvise f. Ex. Forslag om Sygekasser, under Henviſning til Letheden ved at erholde Hjælp i Sygdomstilfælde. Imidlertid behøver man ikke af den Grund at lægge sig til Hvile paa «Pessimismens bløde Puder», thi vel vil det udkræve Manges Bistand, om Ondet skal afhjælpes, men uoverkommeligt er det ikke. Naar det først lykkes i en Kommune at rive Enkelte ud af den gamle Slendrian, er det glædeligt at se, hvorledes Selvfølelsen kan vaagne og forplante sig videre. Som Exempel kan jeg nævne en Arbejdersygekasse, som jeg for 6 Aar siden fik oprettet for Hobro og et nærliggende Landsogn. I de første 3 Aar bestod den med kun 9 Medlemmer, men i det 4de Aar steg disses Antal til omtrent 50, og nu er det gaaet fremad til 90. Enhver, der praktisk har beskæftiget sig med Selvhjælpsforeninger, vil ligeledes have set, hvor let flere af de andre Foreninger lade sig danne, naar man først har faaet én Form til at slaa kraftig Rod. Der er saaledes i de sidste 6 Aar fremstaaet her i Hobro*) foruden Sygekassen for Arbejdere med 90 Medlemmer, en Spare- og Laanekasse med 284 Medlemmer, hvoraf de 197 ere Daglønnerere, gifte Haandværkssvende, Enker og Sypiger, og med en Kapital af omtrent 5300 Kr., skjønt der blandt de 3 Aar, hvori den har bestaaet, jo har været to meget daarlige Aar.

*) Hobro havde ved sidste Folketælling omtrent 2400 Indbyggere, naar man regner dens Arbejderforstad med. Skjønt den sidste i Virkeligheden hører til et Nabosogn, slaar jeg dem her sammen, da de ovennævnte Foreninger have optaget Medlemmer fra begge Steder.

I Forbindelse med den sidste en Husholdningsforening med 191 Medlemmer, hvoraf 119 høre til den egenlige Arbejderklasse, med en Omsætning sidste Aar af 26 800 Kr. og en Nettoindtægt af 2077 Kr. Endelig en Skolesparekasse med 103 Medlemmer, hvoraf største Delen hører til Friskolens Børn og med et Indskud af lidt over 500 Kr. i de 11 Maaned, den har bestaaet. Tallene ere ganske vist, absolut taget, kun meget smaa, men de faa lidt mere Betydning, naar man tager Hensyn til Byens Størrelse, til de faa Aar, hvori Foreningerne have bestaaet, og endelig til, at de sidste Aar have været økonomisk uheldige.

Hr. Krebs, der efter egen Tilstaaelse næsten ganske har tabt sin Tro paa Arbejdernes frivillige Selvhjælp, foreslaar i det ovennævnte Skrift, at denne skal gøres til en tvungen Sag ligeoverfor Sygdom og Alderdom, idelmindste foreløbigt, indtil der er skabt en anden Aand hos Arbejderklassen. Er det imidlertid ikke lidt for tidligt, at tage sin Tilflugt til saadanne drastiske Midler, have vi allerede udtømt alle de mildere Midler, der kunde tænkes at føre til Maalet? Spørgsmaalet maa vistnok besvares benægtende. Hr. Krebs har selv paavist flere af de Midler, der forud kunde anvendes. Han har vist, at den blandede Lønningsmaade, hvor Arbejderen faar Kosten hos Arbejdsgiveren, og som ikke er ualmindelig for Landarbejdernes Vedkommende, formindsker Pengelønnen i den Grad, at Kone og Børn maa være glade ved at kunne faa det Nødvendigste, og Arbejderen saaledes meget vanskeligt vil faa Noget tilovers til at sikre sig med overfor Sygdom og Alderdom. At opfordre til Selvhjælp under saadanne Forhold, er og maa være resultatløst, derfor bør først og fremmest denne Lønningsmaade forandres. Forøvrigt vil dette ikke falde saa ganske let, dels fordi Gaardmanden nødigt vil af med rede Penge, medens han ikke regner Kosten synderlig højt, dels fordi mange Landarbejdere hænge fast ved denne Lønningsmaade under det noget uhyggelige Paaskud, at de ikke kunne arbejde paa den Kost, som deres Familie faar. Hvor egenkjerligt eller bornert Paaskudet er, fremgaar bedst deraf, at selv Tilbud om en rigelig Erstatning i Kostpenge tidt ikke formaar at omstemme dem.

Endvidere gjælder det efter Hr. Krebs's Mening om Landarbejderne som Helhed, at Daglønnen er for lav, hvad han navnlig slutter af de betydelige Tilskud, som den private og offentlige Fattighjælp yder, men samtidigt gjør han opmærksom paa, at Fattighjælpen paa sin Side lokker Arbejderen til at vise Mangel paa Økonomi, saa at der kommer til at foreligge en Circulus vitiosus. Andre have rigtignok antaget, at det udelukkende var den lette Adgang til Hjælp, som ved at gjøre Arbejderen uøkonomisk, bevirkede, at Lønnen ikke slog til. Paa den Egn, hvor jeg er nærmere kjendt, er Landarbejderen, som faar sin Løn helt i Penge, naar man tager Hensyn til Forskjellen i Livsfornødenhedernes Pris — navnlig Bolig, Brændsel og Brød — næppe daarligere stillet end Arbejderne i Smaabyer, og fra disses Side har jeg jævnligt hørt det indrømme, at de godt kunne overkomme at sikre sig, ialfald overfor Sygdom, naar blot Viljen er tilstede. Hvorledes det nu end forholder sig med Daglønnen, om den er for lav eller ikke, saa er der under enhver Omstændighed ved denne Fattighjælp noget Galt, som i Selvhjælpens Interesse bør forandres. Hvis Hr. Krebs har Ret i sin Forudsætning, at Daglønnen som Helhed er for lav, da har han ogsaa Ret i sin Slutning, at Arbejdsgiveren staar sig bedre ved at forhøje Lønnen og stryge Fattighjælpen; har han ikke Ret, bør den private Fattighjælp, om ikke stryges, saa dog i høj Grad begrænses. Arbejdsgiveren paa Landet — og det Samme gjælder tildels for Smaabyernes Vedkommende — maa lære at anvende sin Godgjørenhed paa rette Tid og Sted. Istedetfor, som nu, manges Gang at hjælpe i Flæng, bør han af yderste Evne støtte de Arbejdere, der have vist Viljen til at hjælpe sig selv — hvad der baade kan ske ved i arbejds-trange Perioder fortrinsvis at skaffe dem Arbejde, og ved at yde direkte Hjælp, naar Arbejderen ved Sygdom eller Ulykkes tilfælde har faaet sin Arbejdsevne formindsket — medens han i modsat Tilfælde uden videre henviser til det offentlige Fattigvæsen. Man vil maaske indvende, at for Arbejderen har det Sidste desto værre intel Afskrækkende ved sig. Ja, det kommer dog an paa efter hvilke Principer det offentlige Fattigvæsen administreres, thi de ere forskjellige i de forskjellige Kommuner,

og hvilke Tvangsmidler det har i sin Haand. Hvis bele Samfundets frivillige Fattighjælp blev benyttet som Spore for Selvhjælpen, derved at den hovedsageligt kom dem tilgode, der havde forsøgt at sikre sig overfor Sygdom og Alderdom, og, om muligt, holdt disse fri for det tvungne Fattigvæsen, saa længe de ved en ordenlig Livsførelse og Arbejdsvillighed gjorde sig værdige til denne Støtte, saa vilde det offentlige Fattigvæsen faa friere Hænder til at benytte sine Tvangsforholdsregler. Der kunde nu spørges, hvor de betydelige Pengemidler skulde komme fra, som den frivillige Fattighjælp i saa Tilfælde maatte have at disponere over, og hvor den skulde hente sig Kræfter til at overtage Administrationen og Tilsynet med dem, der blev hjulpne. Hvad Pengemidlerne angaar, er der jo tidt nok henvist til de store Summer, som den private Godgjørenhed nu giver ud uden Tilsyn med deres Anvendelse, og skjønt Henvisningen nærmest har gjældt københavnske Forhold, er den vist ligesaa berettiget andetsteds og ikke mindst paa Landet. Blev alligevel Midlerne for smaa, kunde Kommunen jo træde til, hvad den allerede mange Steder gjør gennem «de Fattiges Kasse», men denne maatte da virke sammen med de private Velgjørenhedsselskaber, helst under en fælles Bestyrelse. Hvad de personlige Kræfter angaar, har det baade i Hovedstaden og andetsteds vist sig, at de nok lod sig bringe tilveje. Men det offentlige Fattigvæsen søger jo ogsaa at gjøre denne Adskillelse mellem værdige og uværdige Trængende, idet det behandler dem paa forskjellig Maade, og her er baade Pengemidler og en indøvet Administration tilstede, hvorfor skulde man saa skabe et stort og indviklet Maskineri ved Siden af det? Fordi Adskillelsen mellem værdige og uværdige Trængende maa gjøres paa et tidligere Stadium, hvis den skal nytte noget, og fordi det offentlige Fattigvæsen aldeles ikke egner sig til at føre ind paa Selvhjælpens Vej ved Godhed. Endelig kan der — for at vende tilbage til de mildere Midler, hvorved det er muligt at fremme Selvhjælpen — gjøres langt mere fra de bedre stillede Samfundsklassers Side, end der hidtil især paa Landet er gjort, for at vække Interessen for den og støtte den i dens første Fremtræden, navnlig ved at tage Bestyrelsen af Foreningerne

paa sine Skuldre. Naar man har set, hvor meget et Par Mænd, der ville ofre sig lidt for Sagen, kunne udrette for den i en mindre Kommune, da vil man forstaa, hvilken Betydning denne Medvirken af de andre Klasser kunde faa, naar den kun var almindelig. Førend disse Midler vare prøvede, forekommer det mig ikke nødvendigt at opgive sin Tro paa en frivillig Selvhjælp, forsaavidt da Evnen hertil er tilstede. Overfor Sygdom kan der næppe være nogen Tvivl om, at Arbejderen formaar at hjælpe sig selv, naar Sygdommen da ikke hører til de uhelbredelige, thi dem er Sygekasserne ikke beregnede paa at tage sig af; mere tvivlsomt stiller Sagen sig overfor Alderdomsforsørgelsen.

Selv om man imidlertid gaar ud fra, at disse Midler ville vise sig magtesløse, og at det derfor var at spilde Tiden, om man holdt sig til dem alene, er det jo ikke hermed givet, at man nødvendigvis maa komme til en tvungen Selvhjælp. Det var dog altid et Forsøg værdt, om man ikke ved at lokke kunde naa ligesaa langt som ved at tvinge, da der nu engang er noget Odiøst ved det vidt forgrenede Formynderskab, som Tvangen forudsætter, ikke at tale om alle de praktiske Vanskeligheder, som den vil have at overvinde. Ved Tilbud om Medhjælp — saaledes som det allerede finder Sted ved mange af vore industrielle Etablissementer, selv af de mindre, ligesom ogsaa ved de forenede Kommuners Alderdomsforsørgelseskasse — kunde Lysten til delvis Selvhjælp vel nok vækkes. Det er da overfor Alderdomsforsørgelsen, at der kunde blive Tale om et saadant Skridt, naar man mangler Taalmodighed til at vente paa Selvhjælpens Udvikling. Selv om man nemlig gaar ud fra — hvad jeg for mit Vedkommende gjør — at Arbejderen ogsaa her kan hjælpe sig selv, naar han kun begynder i den unge Alder, og f. Ex. benytter den Imødekommen, som «Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871» nu viser overfor Smaafolks Alderdomsforsørgelse, saa forholder det sig anderledes med de Arbejdere, der maa begynde i den ældre Alder. Disse kunne ikke overkomme at skabe sig en virkelig Støtte i Alderdommen, hvad der vil medføre, at Forsørgelsesforeninger, som ere baserede udelukkende paa Selvhjælp, vanske-

ligt ville finde nogen stor Tilslutning i den første Generation. Gjælder det derfor om at faa disse Foreninger til at blomstre i en Fart, saa er Medhjælpen maaske nok paa sin Plads, men iøvrigt skal jeg ikke komme nærmere ind paa, hvorledes denne i saa Tilfælde kunde ydes. Det vilde dels føre ind paa Spørgsmaalet, om det burde være Arbejdsgiveren, Kommunen eller Staten, der ydede den — theoretisk rigtigt vilde det jo være, om det blev Arbejdsgiveren, men i Praxis lader dette sig vanskeligt gennemføre — dels vilde det lede til en Vurdering af de Garantier, som Kommunen eller Staten maatte kræve for at undgaa Misbrug, hvis det blev dem, der kom til at hjælpe med. Disse og lignende Spørgsmaal vilde bedre finde deres Besvarelse, naar Resultatet af Arbejderkommissionens Virksomhed om ikke lang Tid foreligger, og desuden har Hensigten med disse Linjer kun været at forsøge paa at fremkalde noget større Interesse for Arbejdernes Selvhjælp og, om muligt, vække lidt Fortrøstning til dens Fremtid.
